

Pensiju plāns

Luminor Ilgtspējīgā nākotne 16-50 indekss

Pensiju fonds: Luminor Latvijas atklātais pensiju fonds AS

Līdzekļu pārvaldītājs: Luminor Asset Management IPAS

Turētājbanka: Luminor Bank AS

Pensiju plāns ir apstiprināts Pensiju fonda valdes sēdē 2021.gada 9.aprīlī ar grozījumiem, kas apstiprināti Pensiju fonda valdes sēdē 2022.gada 24.janvārī, 2024.gada 20.februārī.

Pensiju plāna noteikumi, kā arī cita informācija par Pensiju plānu un Pensiju fondu pieejama Pensiju fondā (adrese: Skanstes iela 12, Rīga, LV-1013, Latvija), Luminor Bank AS Latvijas filiāles klientu apkalpošanas centros to darba laikā un Pensiju fonda mājaslapā www.luminor.lv.

Saturs:

1.	Pensiju plānā lietotie termini.....	3
2.	Vispārīgās ziņas	3
3.	Plāna vadība	4
4.	Dalībnieku iestāšanās un izstāšanās kārtība	5
5.	Iemaksu kārtība.....	6
6.	Dalībnieku Individuālie konti	7
7.	Informācijas sniegšana dalībniekiem	7
8.	Pensijas vecums	8
9.	Papildpensijas kapitāla izmaksāšanas kārtība	8
10.	Ieguldīšanas noteikumi	9
11.	Ar ieguldījumiem saistīto risku apraksts	12
12.	Ienākumu sadales kārtība	13
13.	Izdevumu segšanas kārtība	13
14.	Īpašie noteikumi, kas attiecināmi uz dalībniekiem, kas ir bijušie Eiropas kopienu ierēdņi	14

1. PENSIJU PLĀNĀ LIETOTIE TERMINI

- 1.1. **Dalībnieks** - fiziska persona, kura piedalās Plānā uz Individuālās dalības līguma vai Kolektīvās dalības līguma pamata.
- 1.2. **Darba devējs** - persona, kas veic iemaksas Plānā savu darbinieku labā.
- 1.3. **Iemaksas** - Dalībnieka paša vai Dalībnieka Darba devēja, vai citas fiziskas personas iemaksas Plānā Dalībnieka labā.
- 1.4. **Individuālās dalības līgums** - līgums, kas noslēgts starp fizisku personu un Pensiju fondu, par šīs fiziskās personas dalību Plānā.
- 1.5. **Kolektīvās dalības līgums** - līgums, kas noslēgts starp Darba devēju un Pensiju fondu, par šā darba devēja darbinieku dalību Plānā.
- 1.6. **Latvijas Banka** - iestāde, kas īsteno Pensiju fonda darbības uzraudzību saskaņā ar Likumu un citiem normatīvajiem aktiem.
- 1.7. **Likums** - Latvijas Republikas Privāto pensiju fondu likums, spēkā no 13.01.2020.
- 1.8. **Līdzekļu pārvaldītājs** - ieguldījumu pārvaldes akciju sabiedrība Luminor Asset Management IPAS, vienotais reģistrācijas Nr. 40003699053, juridiskā adrese: Skanstes iela 12, Rīga, LV-1013, kas pārvalda uzkrātos līdzekļus saskaņā ar Plāna noteikumiem.
- 1.9. **Līdzekļu turētājs** – Luminor Bank AS (Igaunija), reģistrācijas Nr. 11315936, juridiskā adrese Liivalaia 45, 10145, Tallina, Igaunija, kuru Latvijā pārstāv Luminor Bank AS Latvijas filiāle, reģistrācijas Nr.40203154352, juridiskā adrese: Skanstes iela 12, Rīga, LV-1013, kas glabā Pensiju fonda aktīvus un veic citus Likumā un Pensiju fonda līgumā ar Līdzekļu pārvaldītāju noteiktos pienākumus.
- 1.10. **Papildpensijas kapitāls** – naudas līdzekļi, kas kādā noteiktā laika periodā saskaņā ar Likumu, dalības līgumu un Plāna noteikumiem ir uzkrāti Dalībnieka labā.
- 1.11. **Pensiju fonds** - 2010. gada 11. oktobrī dibināta akciju sabiedrība Luminor Latvijas atklātais pensiju fonds AS, reģistrācijas Nr. 40103331798, juridiskā adrese Skanstes iela 12, Rīga, LV-1013, licenču reģistra Nr. 06.04.04/289.
- 1.12. **Plāna aktīvi** – nauda, finanšu instrumenti un cita manta, kas tiek pārvaldīti Dalībnieku labā.
- 1.13. **Plāns** – Indeksu pensiju plāns Luminor Ilgtspējīgā nākotne 16-50 - sistematizētu noteikumu kopums, saskaņā ar kuru Pensiju fondā tiek uzkrāts Papildpensijas kapitāls, ieguldīti un izmaksāti uzkrātie līdzekļi.
- 1.14. **Regula** - Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2019/2088 Par informācijas atklāšanu, kas saistīta ar ilgtspēju, finanšu pakalpojumu nozarē.

2. VISPĀRĪGĀS ZIŅAS

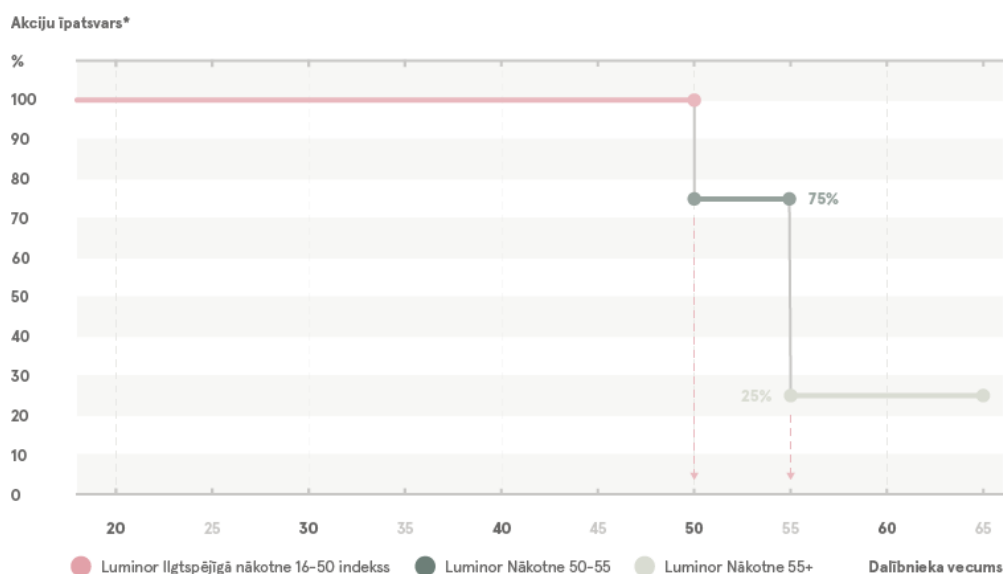
- 2.1. Plāns ir noteikto iemaksu pensiju plāns bez biometrisku risku (risku, kas saistīti ar personas nāvi, invaliditāti un ilgdzīvošanu) seguma un negarantē noteiktu ienesīgumu.
- 2.2. Plāna mērķis ir, pārvaldot Papildpensijas kapitālu saskaņā ar normatīvajiem aktiem un šajā Plānā noteiktajām procedūrām un noteikumiem, nodrošināt Papildpensijas kapitāla pieaugumu ilgtermiņā.
- 2.3. Plāna ieguldījumu politika paredz ieguldīt līdz 100% no Plāna līdzekļiem pasaules akciju tirgos, izmantojot akciju ieguldījumu fondus, kuru replicētie akciju tirgu indeksi ņem vērā vides, sociālos un pārvaldības (ESG) kritērijus. Plāns tiek pārvaldīts pasīvi – neatkarīgi no situācijas finanšu tirgos, akciju ieguldījumu īpatsvars tiek uzturēts tuvu pie 100% līmeņa.
- 2.4. Plānā iemaksātie līdzekļi tiek uzkrāti un izmaksāti eiro. Ja iemaksas tiek veiktas citā valūtā nekā eiro, kā arī gadījumos, kad saskaņā ar šī plāna noteikumiem Papildpensijas kapitāls tiek pārskaitīts vai izmaksāts citā valūtā nekā eiro, iemaksas, pārskaitāmā vai izmaksājamā summa tiek konvertēta attiecīgajā valūtā pēc Līdzekļu turētāja tobrīd spēkā esošā kursa.
- 2.5. Plānam ir ilgtermiņa stratēģija, kas pieļauj būtiskas īstermiņa Plāna vērtības svārstības. Plāna nosaukums norāda vecuma grupu, kurai šis Plāns būtu visieteicamākā izvēle (līdz 50 gadu vecumam), ņemot vērā, ka

plānotais Papildpensijas uzkrājuma veidošanas laiks ir vismaz 15 gadi, vai Dalībniekiem, kuri ir gatavi uzņemties būtisku Plāna vērtības svārstīgumu, kas atbilst pasaules akciju tirgu svārstībām.

2.6. Lai nodrošinātu finanšu tirgu doto iespēju maksimālu izmantošanu, Pensiju fonds iesaka izvēlēties vai pielāgot vecumam, plānotajam uzkrājumu veidošanas termiņam un riska tolerances piemērotu ieguldījumu stratēģiju (pensiju plānu), balstoties uz Pensiju fonda piedāvāto dzīves cikla pieeju pensiju 3.līmeņa uzkrājumu veidošanai.

2.6.1. Dzīves cikla pieeja sniedz Dalībniekiem norādes atbilstošākās ieguldījumu stratēģijas (pensiju plāna) pielāgošanai noteiktos uzkrājumu veidošanas posmos, ņemot vērā Dalībnieka vecumu un plānoto uzkrātā Papildpensijas kapitāla izmantošanas vecumu. Pēc noklusējuma tiek pieņemts, ka Papildpensijas kapitālu Dalībnieks uzkrās līdz 65 gadu vecumam. Pensiju 3.līmenī uzkrāto Papildpensijas kapitālu var sākt izmantot arī pirms 65 gadu vecuma saskaņā ar šo Plāna noteikumu 8.puntu.

Dzīves cikla pieeja pensiju 3.līmeņa uzkrājumu veidošanai

* Maksimālais limits pensiju plānā iemaksāto līdzekļu ieguldīšanai kapitāla vērtspapīros - uzņēmumu akcijās un citos līdzīgos ieguldījumu veidos, pieņemot, ka uzkrājums tiks veidots līdz 65 gadu vecumam.

2.6.2. Dzīves cikla pieejas pensiju 3.līmeņa uzkrājumu veidošanai pamatprincipi:

- Jauniem un vidēja vecuma dalībniekiem vispiemērotākā izvēle ir pensiju plāni ar ieguldījumiem akcijās līdz 100%. Šie plāni ir pakļauti lielākām tirgus svārstībām, tomēr vēsturiskie dati liecina, ka ilgtermiņā tie ir visienesīgākie.
- Tuvojoties plānotajam Papildpensijas kapitāla izmantošanas termiņam, lai samazinātu akciju tirgu svārstību iespējamo negatīvo ietekmi uz Papildpensijas kapitālu, ieguldījumu īpatsvars akcijās ir pakāpeniski jāsamazina, palielinot ieguldījumu īpatsvaru fiksēta ienākuma finanšu instrumentos.

2.6.3. Dalībniekiem ir iespēja pielāgot pensiju plāna/-u izvēli individuālajām vēlmēm, ņemot vērā gatavību uzņemties ar ieguldījumiem saistītos riskus, kā arī personīgajam plānotajam papildpensijas izmantošanas vecumam.

3. PLĀNA VADĪBA

3.1. Plāna vadību veic **Pensiju fonda valde** atbilstoši Komerclikuma, Likuma, citu normatīvo aktu, Plāna un Pensiju fonda statūtu prasībām un Pensija fonda padomes norādījumiem.

3.2. Pensiju fonda valde ir atbildīga par Plāna noteikumu ievērošanu, atbilstošu pārskatu un kontroles sistēmu izveidošanu, Papildpensijas kapitāla aprēķināšanu, uzskaiti un izmaksu, kā arī par pensiju fonda Līdzekļu pārvaldītāja darbības kontroli.

- 3.3. Pensiju fonda valde slēdz līgumus ar Līdzekļu pārvaldītāju un Līdzekļu turētāju par Plāna aktīvu pārvaldīšanu un turēšanu, pārstāv Pensiju fondu attiecībā ar Dalībniekiem un trešajām personām un pilda Likumā noteiktos Dalībnieku informēšanas pienākumus.
- 3.4. **Pensiju fonda Padome** apstiprina un uzrauga Pensiju fonda ieguldījuma politiku, pārstāv Pensiju fonda akcionāru intereses akcionāru sapulču starplaiķā un uzrauga Pensiju fonda valdes darbību atbilstoši Komerclikuma normām un Pensiju fonda statūtiem.
- 3.5. Plāna finanšu pārskatu revidents ir Pensiju fonda akcionāra ievēlēts zvērināts revidents - PricewaterhouseCoopers SIA, reģistrācijas Nr. 40003142793.
- 3.6. **Līdzekļu turētājs** saskaņā ar līgumu, kas noslēgts starp Līdzekļu turētāju, Pensiju fondu un Līdzekļu pārvaldītāju, pieņem iemaksas Plāna kontos, saņem un tur finanšu instrumentus, kas veido Plāna aktīvus, kā arī dokumentu oriģinālus attiecībā uz naudas līdzekļiem un citu īpašumu, kas veido Plāna aktīvus, maksājumu dokumentus par naudas kreditēšanu vai debetēšanu pensiju plāna naudas līdzekļu turēšanai izveidotajos banku kontos, kā arī izpilda rīkojumus, kas attiecas uz Plāna aktīvu pārvedumiem.
- 3.6.1. Līdzekļu turētājs, veicot savus pienākumus, rīkojas neatkarīgi no Līdzekļu pārvaldītāja un vienīgi Pensiju plāna dalībnieku interesēs saskaņā ar Likumu un šo Pensiju plānu.
- 3.6.2. Līdzekļu turētāja galvenie pienākumi ir šādi:
- a) glabāt Pensiju plāna līdzekļus atbilstoši Likumam un Līdzekļu pārvaldīšanas līgumam;
  - b) sekot, lai Pensiju plāna daļu reģistrācija un dzēšana norit Pensiju plāna vārdā un saskaņā ar Likumu un šo Pensiju plānu;
  - c) pārlicināties, ka Pensiju plāna līdzekļu vērtība tiek aprēķināta saskaņā ar Likumu un šo Pensiju plānu;
  - d) izpildīt Līdzekļu pārvaldītāja rīkojumus, ja tie atbilst Likumam, Pensiju plānam un Līdzekļu turēšanas līgumam;
  - e) nodrošināt, ka Pensiju plāna ieņēmumi tiek izmantoti saskaņā ar Likumu un šo Pensiju plānu,
  - f) sekot, lai darījumos ar Pensiju plāna līdzekļiem noteiktie maksājumi tiktu veikti pienācīgi.
- 3.6.3. Papildus iepriekš minētajam Līdzekļu turētājam ir pienākums nekavējoties informēt Latvijas Banku un Līdzekļu pārvaldītāja padomi par Līdzekļu pārvaldītāja darbībām, attiecībā uz Plāna ieguldījumiem un Plānu, par kurām Līdzekļu turētājam zināms, ka tās ir pretrunā Likumu, Pensiju plānu vai Līdzekļu pārvaldīšanas līgumu.
- 3.6.4. Līdzekļu turētājam ir arī citi papildu pienākumi, ko paredz Likums un Līdzekļu turēšanas līgums.
- 3.7. **Līdzekļu pārvaldītājs** saskaņā ar līgumu, kas noslēgts starp Līdzekļu pārvaldītāju un Pensiju fondu, pārvalda Plāna aktīvus, nodrošina Plānā apstiprinātās ieguldījumu stratēģijas realizēšanu un noteikumu ievērošanu attiecībā uz Plāna aktīvu ieguldījumiem un veic norēķinus ar naudas līdzekļiem, kas iemaksāti saskaņā ar Plānu, veic darījumus ar finanšu instrumentiem un veic citus darījumus ar Plāna aktīviem atbilstoši Likumam un Plānam.
- 3.7.1. Līdzekļu pārvaldītājs ir atbildīgs par Pensiju plāna līdzekļiem, ieguldījumu politikas un ierobežojumu, kas izklāstīti Pensiju plānā, ievērošanu. Līdzekļu pārvaldītāja pienākums ir iegūt pietiekami plašu informāciju, kā arī uzraudzīt to personu finansiālo un ekonomisko situāciju, kuru emitētajos vērtspapīros tiks vai ir tikuši izvietoti Pensiju plāna līdzekļi. Līdzekļu pārvaldītājs regulāri veic ieguldījumu un resursu pārvaldīšanas tirgu izpēti un analīzi, kā arī veic darījumus ar Pensiju plāna līdzekļiem.

4. DALĪBNIĒKU IESTĀŠANĀS UN IZSTĀŠANĀS KĀRTĪBA

- 4.1. Par Dalībnieku var kļūt:
- 4.1.1. jebkura fiziska persona, kura ir noslēgusi Individuālās dalības līgumu un kura pati veic vai par kuru tiek veiktas iemaksas, tajā skaitā iemaksas, ko veic Darba devējs vai cita persona uz Individuālās dalības līguma pamata;

- 4.1.2. darbinieks ar sava Darba devēja, kas noslēdzis Kolektīvās dalības līgumu un veic Iemaksas par darbinieku, starpniecību.
- 4.2. Ja Dalībnieks izbeidz darba tiesiskās attiecības ar savu Darba devēju un Darba devējs pārtrauc veikt Iemaksas par Dalībnieku, Dalībnieks ir tiesīgs:
  - 4.2.1. turpināt dalību Plānā cita Darba devēja Kolektīvās dalības līguma ietvaros;
  - 4.2.2. turpināt dalību Plānā, noslēdzot Individuālās dalības līgumu (ja tāds Dalībniekam nav noslēgts) un veicot Iemaksas pats;
  - 4.2.3. turpināt dalību Plānā, nenslēdzot Individuālās dalības līgumu un neveicot Iemaksas. Šādā gadījumā uz Dalībnieku un tā Papildpensijas kapitālu tiek attiecināti visi Plāna un Kolektīvās dalības līguma (kamēr attiecīgais Kolektīvās dalības līgums ir spēkā) noteikumi un ieguldīšanas nosacījumi, bet Dalībnieks nevar veikt jaunas Iemaksas;
  - 4.2.4. normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pārskaitīt Papildpensijas kapitālu uz citu pensiju plānu vai pensiju fondu saskaņā ar attiecīgu Individuālās dalības līgumu.
- 4.3. Dalība Plānā tiek izbeigta:
  - 4.3.1. Dalībniekam sasniedzot Plānā noteikto pensijas vecumu, iesniedzot pieteikumu Pensiju fondam par dalības izbeigšanu Pensiju fondā un visa Papildpensijas kapitāla izmaksu;
  - 4.3.2. Dalībniekam nesasniedzot Plānā noteikto pensijas vecumu, ja Dalībnieks tiek atzīts par pirmās grupas invalīdu uz mūžu, iesniedzot pieteikumu Pensiju fondam par dalības izbeigšanu Pensiju fondā un visa Papildpensijas kapitāla izmaksu;
  - 4.3.3. Dalībniekam iesniedzot pieteikumu Pensiju fondam (ja Dalībnieks ir noslēdzis Individuālās dalības līgumu) vai Darba devējam (ja Darba devējs ir noslēdzis ar Pensiju fondu Kolektīvās dalības līgumu) par Papildpensijas kapitāla pārskaitīšanu uz citu pensiju plānu vai pensiju fondu;
  - 4.3.4. Dalībniekam sniedzot savu piekrišanu Darba devējam, kas vēlas izbeigt Kolektīvās dalības līgumu, lai piedalītos citā pensiju fondā.
- 4.4. Dalībnieka Papildpensijas kapitāls tiek pārskaitīts uz citu pensiju plānu 10 darba dienu laikā vai citu pensiju fondu viena mēneša laikā no pieteikuma saņemšanas brīža.
- 4.5. Ja Darba devējs pieprasa izbeigt kolektīvās dalības līgumu un pārskaitīt uzkrātos līdzekļus uz citu pensiju fondu, tad šādu pārskaitījumu var veikt tikai ar Latvijas Bankas piekrišanu. Pārskaitīt drīkst vienīgi to darbinieku labā uzkrātos līdzekļus, kuru rakstveida piekrišanu darba devējs ir saņēmis. Ja tiek izbeigts Kolektīvās dalības līgums, Darba devēja darbinieks var saglabāt Dalībnieka statusu, noslēdzot ar Pensiju fondu Individuālās dalības līgumu.
- 4.6. Citi individuālās dalības līguma izbeigšanas gadījumi ir noteikti Individuālās dalības līgumā.

5. IEMAKSU KĀRTĪBA

- 5.1. Iemaksas Plānā Dalībnieka labā veicamas saskaņā ar Individuālās dalības līguma vai Kolektīvās dalības līguma noteikumiem.
- 5.2. Iemaksu apmērs Plānā un to veikšanas regularitāte nav ierobežoti.
- 5.3. Individuālās dalības līgumā vai Kolektīvās dalības līgumā var tikt definēti nosacījumi, kas regulē Iemaksu apjomu un Iemaksāšanas kārtību. Šādu nosacījumu neievērošana no Dalībnieku vai Darba devēja puses nerada negatīvas sekas Dalībniekam vai Darba devējam. Uz Dalībnieku vai tā darba devēju, kas noslēdzis ar Pensiju fondu Kolektīvās dalības līgumu, netiek attiecinātas jebkādas soda sankcijas par Individuālās dalības līguma vai Kolektīvās dalības līguma nosacījumu, kas regulē Iemaksu apjomu un Iemaksāšanas kārtību, neievērošanu no Dalībnieku vai Darba devēja puses.
- 5.4. Ja Individuālās dalības līguma gadījumā Iemaksas Dalībnieka labā veic cita fiziskā persona vai Dalībnieka darba devējs, Individuālās dalības līgumā jānorāda arī maksātāja identifikācijas dati. Ja Dalībnieks vēlas, lai jau noslēgtais Individuālās dalības līgums tiktu papildināts ar jaunu Maksātāju, Dalībniekam par to jāinformē Pensiju fonds, pirms Iemaksas veikšanas parakstot ar informāciju par Iemaksu veicēju papildinātu Individuālās dalības līgumu.

- 5.5. Iemaksas tiek ieskaitītas Dalībnieka individuālajā kontā ne vēlāk kā nākamajā darba dienā pēc dienas, kad naudas līdzekļi ieskaitīti Plānam atvērtajā kontā, ja Iemaksa ir veikta atbilstoši Individuālās dalības līguma vai Kolektīvās dalības līguma noteikumiem.

6. DALĪBNIĒKU INDIVIDUĀLIE KONTI

- 6.1. Pensiju fonds atver individuālo kontu katram Dalībniekam pēc tam, kad ar Pensiju fondu ir noslēgts Individuālās dalības līgums vai Kolektīvās dalības līgums.
- 6.2. Individuālajā kontā tiek uzskaitīts Dalībnieka Papildpensijas kapitāls.
- 6.3. Individuālajā kontā uzkrātais Papildpensijas kapitāls ir Dalībnieka īpašums, kas nekādā gadījumā nevar kļūt par Līdzekļu pārvaldītāja, Līdzekļu turētāja vai Darba devēja īpašumu.
- 6.4. Dalībniekiem, kas ir Luminor Bank AS internetbankas lietotāji, informācija par individuālā konta stāvokli un izmaiņām tajā par jebkuru pārskata periodu ir pieejama interneta bankas tīmekļa vietnē.
- 6.5. Dalībnieka Papildpensijas kapitāls tiek aprēķināts kā daļu skaita reizinājums ar Plāna daļas vērtību attiecīgā pārskata perioda beigās.
- 6.6. Izmantojot 6.5. punktā aprakstīto uzkrātā papildpensijas kapitāla aprēķina metodi, Plāna daļas vērtība tiek noteikta kā attiecība starp Plāna neto aktīvu vērtību un kopējo Plāna daļu skaitu attiecīgā pārskata perioda beigās.
- 6.7. Plāna neto aktīvu vērtību un daļas vērtību izsaka Plāna valūtā, t.i., valūtā, kādā Pensiju fondam ir saistības izmaksāt Dalībniekiem uzkrāto Papildpensijas kapitālu, ar precizitāti līdz ne mazāk kā četrām zīmēm aiz komata.
- 6.8. Prasības un saistības, kas izteiktas no Plāna atšķirīgā valūtā, pārrēķina Plāna valūtā, izmantojot Eiropas Centrālās bankas noteiktos valūtu kursus.

7. INFORMĀCIJAS SNIEGŠANA DALĪBNIĒKIEM

- 7.1. Pensiju fonds savā mājas lapā www.luminor.lv nodrošina Dalībniekiem pieejamu šādu informāciju:
- 7.1.1. Pensiju fonda gada pārskatu;
  - 7.1.2. Plāna gada pārskatu;
  - 7.1.3. Līdzekļu pārvaldītāja ceturkšņa ziņojumu par Plāna darbību;
  - 7.1.4. Pensiju plāna prospektu;
  - 7.1.5. Pensiju plāna ieguldījumu politiku;
  - 7.1.6. Ar ilgtspēju saistīto informāciju
  - 7.1.7. Informāciju par Plāna darbības rezultātiem, kas tiek atjaunināta katru dienu;
  - 7.1.8. Citu Likumā paredzēto informāciju.
- 7.2. Pensiju fonds nodrošina uz Dalībnieku attiecināmās zemāk minētās informācijas pieejamību Luminor Bank AS internetbankas sadaļā "Pensija", kas pieejama tās lietotājiem pēc autorizācijas:
- 7.2.1. Dalībnieka individuālā konta stāvokli, kas tiek atjaunināts reizi darba dienā;
  - 7.2.2. Informāciju par plāna daļas vērtību un tās izmaiņām, kas tiek atjaunināta reizi darba dienā;
  - 7.2.3. Dalībnieka individuālā konta pārskatu un darījumu vēsturi par brīvi izvēlētu periodu;
  - 7.2.4. Pārskatu par papildpensiju, kas tiek sagatavots vismaz vienu reizi gadā;
  - 7.2.5. Informāciju par pensiju izmaksu prognozēm un pieņēmumiem to aprēķinam, kas tiek sagatavota vismaz vienu reizi gadā.
- 7.3. Pēc Dalībnieka pieprasījuma, Pensiju fonds 7.1. un 7.2. punktos minēto informāciju var sniegt arī citā savstarpēji saskaņotā veidā.
- 7.4. Pensiju fonds vismaz reizi gadā sniedz Dalībniekam pārskatu par papildpensiju, kas satur šādu informāciju:

- 7.4.1. Dalībnieka labā veiktās iemaksas;
  - 7.4.2. Dalībniekam izmaksātā papildpensija vai pēc dalībnieka rīkojuma pārskaitītais uzkrājums papildpensijai pārskata periodā;
  - 7.4.3. Papildpensijas kapitāls;
  - 7.4.4. Pensiju izmaksu prognoze, tai skaitā informācija par pieņēmumiem to aprēķinam;
  - 7.4.5. uz Dalībnieku attiecināto atskaitījumu kopsumma, kurā ietverti atskaitījumi Pensiju fondam, Līdzekļu pārvaldītājam, Līdzekļu turētājam, Latvijas Bankai un pārējie attaisnotie atskaitījumi;
  - 7.4.6. zvērināta revidenta vārds un uzvārds vai tās zvērinātu revidentu komercsabiedrības firma, kura ir pārbaudījusi Pensiju fonda finanšu pārskatu;
  - 7.4.7. informācija par to, vai zvērināta revidenta vai zvērinātu revidentu komercsabiedrības atzinums ir bez iebildēm, ar iebildēm vai ir sniegts negatīvs atzinums, vai arī tajā ir iekļauts paziņojums par atteikumu sniegt atzinumu;
  - 7.4.8. informācija par to, kur Dalībnieks var iepazīties ar Pensiju fonda darbības gada pārskatu.
- 7.5. Pensiju fonds pārskatu par papildpensiju sniedz Luminor Bank AS internetbankā, ja Dalībnieks ir tās lietotājs. Ja Dalībnieks nav Luminor Bank AS internetbankas lietotājs, Pensiju fonds pārskatu par papildpensiju sniedz izmantojot e-pastu vai pastu. Pēc Dalībnieka pieprasījumā pārskats par papildpensiju var tik izsniegts Luminor Bank AS filiāles klientu apkalpošanas centrā.

8. PENSIJAS VECUMS

- 8.1. Pensijas vecums Plāna izpratnē ir 55 gadi. Pensijas vecuma sasniegšana Dalībniekam dod tiesības saņemt Papildpensijas kapitālu.
- 8.2. Dalībnieks var turpināt dalību Plānā arī pēc pensijas vecuma sasniegšanas. Dalības turpināšana Plānā pēc pensijas vecuma sasniegšanas neliedz Dalībniekam saņemt visu vai daļu no sava Papildpensijas kapitāla.
- 8.3. Dalībniekam ir tiesības saņemt Papildpensijas kapitālu pirms pensijas vecuma sasniegšanas šādos gadījumos:
  - 8.3.1. ja Dalībnieks tiek atzīts par pirmās grupas invalīdu uz mūžu;
  - 8.3.2. ja Dalībnieka profesija ir iekļauta sarakstā ar profesijām, kurām Ministru kabinets ir noteicis samazinātu pensijas vecumu, un, ja Dalībnieks atbilst Ministru kabineta noteiktajam minimāli nepieciešamajam nodarbinātības ilgumam attiecīgajā profesijā. Šādā gadījumā pensijas vecums ir Ministru kabineta noteikumos norādītais.
- 8.4. Dalībnieka nāves gadījumā tiesības saņemt Papildpensijas kapitālu ir Dalībnieka mantiniekiem, ja Dalībnieks dalības līgumā nav norādījis citu personu.

9. PAPILDPENSIJAS KAPITĀLA IZMAKSĀŠANAS KĀRTĪBA

- 9.1. Sasniedzot pensijas vecumu, vai Plāna 8.3. punktā noteiktajā gadījumā Dalībniekam, iesniedzot Pensiju fondam pieteikumu, ir tiesības saņemt:
  - 9.1.1. Visu Papildpensijas kapitālu vienā maksājumā;
  - 9.1.2. Papildpensijas kapitālu pa daļām sev vēlamā un ar Pensiju fondu saskaņotā laikā saskaņā ar Uzkrātā papildpensijas kapitāla izmaksāšanas metodiku, kas publicēta Pensiju fonda mājas lapā www.luminor.lv, Pensiju 3.līmenis sadaļas "Pamatinformācija Pensiju plānu dalībniekiem" apakšsadaļā "Uzkrātā papildpensijas kapitāla izmaksas nosacījumi".
- 9.2. Ja Papildpensijas kapitāls tiek izmaksāts pa daļām, neizmaksātā Papildpensijas kapitāla daļa tiek ieguldīta atbilstoši Plāna ieguldījumu politikai, un uz to tiek attiecināti visi Plāna noteikumi kā uz Papildpensijas kapitālu pirms pensijas vecuma sasniegšanas.
- 9.3. Dalībnieka nāves gadījumā tiesības uz Papildpensijas kapitālu ir Dalībnieka mantiniekiem Civillikumā noteiktajā kārtībā, ja Līgumā Dalībnieks nav norādījis citu personu. Šādā gadījumā izmaksa tiek veikta vienā summā pēc tam, kad Pensiju fonds ir saņēmis Dalībnieka mantinieka vai norādītās personas pieteikumu un dokumentus, kas apliecina tiesības uz Dalībnieka Papildpensijas kapitālu.

- 9.4. Izmaksājamā Papildpensijas kapitāla apmērs Dalībniekam tiek aprēķināts nākošajā darba dienā pēc 9.1.punktā noteiktā pieteikuma un izmaksas veikšanai nepieciešamo dokumentu saņemšanas un reģistrēšanas pensiju 3.līmeņa līgumu administrēšanas sistēmā. Izmaksājamā kapitāla aprēķinam tiek izmantota iepriekšējās darba dienas Plāna daļas vērtība.
- 9.5. Pensiju fonds pārskaita Papildpensijas kapitālu uz Dalībnieka vai viņa norādītās personas vai mantnieka pieteikumā norādīto kontu 10 darba dienu laikā pēc pieteikuma un citu nepieciešamo dokumentu saņemšanas.
- 9.6. Plāna 8.3.punktā minētajos gadījumos Dalībnieks papildus iesniedz dokumentus, kas apliecina tiesības saņemt Papildpensijas kapitālu pirms pensijas vecuma sasniegšanas.
- 9.7. Dalībnieka mantiniekiem papildus personu apliecināšanai dokumentam un pieteikumam jāpievieno arī dokuments, kas apliecina viņu mantošanas tiesības uz Papildpensijas kapitālu.

10. IEGULDĪŠANAS NOTEIKUMI

- 10.1. Plāna aktīvu ieguldīšanu veic Līdzekļu pārvaldītājs atbilstoši Plāna ieguldījumu politikai un Pensiju fonda un Līdzekļu pārvaldītāja noslēgtajam līgumam, ievērojot Likumā noteiktos ierobežojumus, ar mērķi nodrošināt Dalībnieku Papildpensijas kapitāla pieaugumu ilgākā laikposmā.
- 10.2. Ieguldīt Plāna aktīvus, Pensiju fonds un Līdzekļu pārvaldītājs rīkojas kā gādīgs un rūpīgs saimnieks vienīgi Plāna Dalībnieku un Papildpensiju saņēmēju interesēs, ņemot vērā ieguldījumu potenciālo ilgtermiņa ietekmi uz vides, sociālajiem un pārvaldības faktoriem, kā arī ievēro piesardzības principus, kas nodrošina riska samazināšanu, ieguldījumu drošību, kvalitāti un likviditāti atbilstoši Plāna saistībām izmaksāt Papildpensiju Plāna Dalībniekiem.
- 10.3. Pensiju fonda valde regulāri, ne retāk kā reizi trijos gados izvērtē noteikto Plāna ieguldījumu politiku un Pensiju fonda valde iesniedz Latvijas Bankai turpmāk īstenojamās Plāna ieguldījumu politikas detalizētu aprakstu.
- 10.4. Saskaņā ar ieguldījumu politiku, līdz 100% no Plāna aktīviem var tikt ieguldīti pasaules akciju ieguldījumos, izmantojot akciju ieguldījumus fondus, kuru replicētie akciju tirgu indeksi ņem vērā vides, sociālos un pārvaldības (ESG) kritērijus. Tādējādi Plāna līdzekļi tiek ieguldīti uzņēmumos ar augstāko par vidējo ESG novērtējumu akciju tirgū un netiek ieguldīti uzņēmumos, kuru produktiem vai pakalpojumiem ir negatīva sociālā vai vides ietekme. Detalizētāka informācija par ilgtspējības risku integrēšanu ieguldījumu procesā, tajā skaitā izslēdzošajiem kritērijiem attiecībā uz ieguldījumu objektiem, kā arī cita ar ilgtspēju saistītā informācija, ir pieejama internetā mājas lapā www.luminor.lv, sadaļas “*Pamatinformācija dalībniekiem*” apakšsadaļā “*Ar ilgtspēju saistītā informācija*”, kā arī Līdzekļu pārvaldītāja telpās.
Plāna ieguldījumu politika ir pieejama Pensiju fonda mājaslapā, Pensiju 3.līmenis sadaļā “*Pamatinformācija pensiju plānu dalībniekiem*”, kā arī Pensiju fonda telpās.

- 10.5. Plāna aktīvus drīkst ieguldīt:
  - 10.5.1. Latvijas un citu dalībvalstu valsts un pašvaldību emitētajos vai garantētajos vērtspapīros vai naudas tirgus instrumentos;
  - 10.5.2. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalstu valsts emitētajos vai garantētajos vērtspapīros vai naudas tirgus instrumentos, ja attiecīgās valsts ilgtermiņa kredītreitings ārvalstu valūtā, pēc starptautisko reitinga aģentūru vērtējuma, ir investīciju kategorijā;
  - 10.5.3. tādu starptautisko finanšu institūciju emitētajos vai garantētajos vērtspapīros vai naudas tirgus instrumentos, kuru locekles ir viena vai vairākas dalībvalstis;
  - 10.5.4. valsts un starptautisko finanšu institūciju emitētajos vai garantētajos vērtspapīros vai naudas tirgus instrumentos, kuri neatbilst 10.5.1., 10.5.2. un 10.5.3. punkta prasībām, bet ir iekļauti regulētajā tirgū, kas organizēts dalībvalstī;
  - 10.5.5. akcijās un citos kapitāla vērtspapīros, ja tie ir iekļauti regulētajā tirgū, kas organizēts dalībvalstī vai 10.5.2.punktā minētajā valstī;
  - 10.5.6. komercsabiedrību parāda vērtspapīros, ja tie ir iekļauti regulētajā tirgū, kas organizēts dalībvalstī vai 10.5.2.punktā minētajā valstī;

- 10.5.7. valsts un starptautisko finanšu institūciju emitētajos vai garantētajos vērtspapīros, komercsabiedrību kapitāla un parāda vērtspapīros, ja tie nav iekļauti regulētajā tirgū, bet attiecīgo vērtspapīru emisijas noteikumos ir paredzēts, ka vērtspapīri gada laikā no dienas, kad uzsāk parakstīšanos uz tiem, tiks iekļauti regulētajā tirgū, kas organizēts dalībvalstī vai 10.5.2.punktā minētajā valstī;
- 10.5.8. noguldījumos ;kredītiestādē, kura saņēmusi licenci kredītiestādes darbībai dalībvalstī vai valstī, kas ir Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalsts un kas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2013.gada 26.jūnija regulu (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza regulu (ES) Nr. 648/2012 (Dokuments attiecas uz EEZ) ir atzīta par valsti, kurā kredītiestādēm piemēro uzraudzības un darbību regulējošās prasības, kas ir līdzvērtīgas tām, ko piemēro dalībvalstīs.
- 10.5.9. ieguldījumu fondos;
- 10.5.10. alternatīvo ieguldījumu fondos vai tiem pielīdzināmos kopīgo ieguldījumu uzņēmumos, kuri reģistrēti 10.5.1. un 10.5.2.punktos minētajā valstī, kā arī Eiropas riska kapitāla fondos, kuru darbību regulē Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. aprīļa regula (ES) Nr. 345/2013 par Eiropas riska kapitāla fondiem, Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondos, kuru darbību regulē Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. aprīļa regula (ES) Nr. 346/2013 par Eiropas sociālās uzņēmējdarbības fondiem, Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondos, kuru darbību regulē Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 29. aprīļa regula (ES) Nr. 2015/760 par Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondiem;
- 10.5.11. nekustamajā īpašumā, kas ir reģistrēts 10.5.1.punktā minētajās valstīs. Par Plāna līdzekļiem iegūto nekustamo īpašumu reģistrē zemesgrāmatā uz Pensiju fonda vārda ar norādi, ka nekustamais īpašums iegādāts par Plāna līdzekļiem un to nedrīkst atsavināt vai apgrūtināt bez Līdzekļu turētāja piekrišanas. Nekustamais īpašums Pensiju fonda maksātnespējas gadījumā nav iekļaujams Pensiju fonda mantā. Ja nekustamais īpašums atrodas citas dalībvalsts teritorijā, Pensiju fonds nodrošina šā punktā prasību izpildi atbilstoši attiecīgās dalībvalsts normatīvo aktu prasībām;
- 10.5.12. atvasinātajos finanšu instrumentos.
- 10.6. Nav paredzēts veikt tiešos ieguldījumus kapitāla vai parāda vērtspapīros, kuri nav iekļauti tirgošanai tirdzniecības vietā un paredzēti kā ieguldījumi ilgākā termiņā, — uz laiku, ne mazāku par pieciem gadiem.
- 10.7. Plāna aktīvi ieguldāmi, ievērojot šādus ieguldījumu ierobežojumus:
- 10.7.1. ieguldījumi vienas valsts, pašvaldības vai starptautiskas finanšu institūcijas emitētajos vai garantētajos vērtspapīros vai naudas tirgus instrumentos nedrīkst pārsniegt 35 procentus no Plāna aktīviem. Minēto ierobežojumu drīkst pārsniegt attiecībā uz valsts emitētajiem vērtspapīriem vai naudas tirgus instrumentiem, ja Plāna aktīvos ir vērtspapīri vai naudas tirgus instrumenti no sešām vai vairākām viena emitenta emisijām un katras emisijas vērtspapīru un naudas tirgus instrumentu vērtība atsevišķi nepārsniedz 20 procentus no Plāna aktīviem;
- 10.7.2. ieguldījumi vienas komercsabiedrības emitētajos kapitāla vērtspapīros nedrīkst pārsniegt 10 procentus no Pensiju plāna aktīviem un 10 procentus no attiecīgā emitenta pamatkapitāla vai balsstiesīgo akciju skaita;
- 10.7.3. ieguldījumi vienas komercsabiedrības emitētajos parāda vērtspapīros nedrīkst pārsniegt 10 procentus no Plāna aktīviem;
- 10.7.4. ieguldījumu kopsumma 10.5.4.punktā minētajos vērtspapīros vai naudas tirgus instrumentos nedrīkst pārsniegt 10 procentus no pensiju plāna aktīviem;
- 10.7.5. noguldījumi vienā kredītiestādē nedrīkst pārsniegt 20 procentus no Plāna aktīviem, , bet prasību kopsumma pret vienu kredītiestādi nedrīkst pārsniegt 25 procentus no Plāna aktīviem, izņemot prasības pēc pieprasījuma pret Līdzekļu turētāju;
- 10.7.6. ieguldījumi vienā ieguldījumu fondā vai alternatīvo ieguldījumu fondā nedrīkst pārsniegt 10 procentus no Plāna aktīviem un 30 procentus no attiecīgā ieguldījumu fonda neto aktīviem. Ieguldījumu vienā ieguldījumu fondā drīkst palielināt līdz 25 procentiem no Plāna aktīviem, ja ieguldījumu fonda ieguldījumu politika paredz kapitāla vērtspapīru indeksa sastāva replicēšanu;
- 10.7.7. ieguldījumu kopsumma ar Pensiju fondu, tā Līdzekļu pārvaldītāju vai iemaksas veicošo darba devēju vienā grupā ietilpstošu komercsabiedrību pārvaldītajos ieguldījumu fondos un alternatīvo

- ieguldījumu fondos nedrīkst pārsniegt 10 procentus no Plāna aktīviem un 10 procentus no attiecīgā fonda neto aktīviem un, veicot ieguldījumu vai atsavinot ieguldījumu attiecīgajā fondā, netiek piemērota komisijas maksa no Plāna līdzekļiem;
- 10.7.8. ieguldījumi vienā nekustamajā īpašumā nedrīkst pārsniegt 10 procentus no Plāna aktīviem, bet kopējie ieguldījumi nekustamajā īpašumā - 15 procentus no Plāna aktīviem;
- 10.7.9. ieguldījumi finanšu instrumentos, ko emitējušas ar Pensiju fondu vienā grupā ietilpstošas komercsabiedrības, nedrīkst pārsniegt piecus procentus no Pensiju fonda izveidoto pensiju plānu kopējiem aktīviem, un ieguldījumus drīkst veikt tikai ar regulētā tirgus starpniecību;
- 10.7.10. ieguldījumi finanšu instrumentos, ko emitējušas komercsabiedrības, kuras ar Pensiju fondu noslēgušas kolektīvās dalības līgumu, nedrīkst pārsniegt piecus procentus no Plāna aktīviem, ieguldījumu kopsumma ar darba devēju vienā grupā ietilpstošās komercsabiedrībās nedrīkst pārsniegt 10 procentus no Plāna aktīviem, un ieguldījumus drīkst veikt tikai ar regulēta tirgus starpniecību;
- 10.7.11. ieguldījumi vienā grupā ietilpstošu komercsabiedrību emitētajos finanšu instrumentos nedrīkst pārsniegt 25 procentus no Plāna aktīviem.
- 10.8. Vismaz 70 procentus no Plāna ieguldījumiem vērtspapīros, naudas tirgus instrumentos, ieguldījumu fondu un alternatīvo ieguldījumu fondu vai tiem pielīdzināmu kopīgo ieguldījumu uzņēmumu ieguldījumu daļās iegulda tādos ieguldījumu objektos (finanšu instrumentos), kuri ir iekļauti tirgošanai tirdzniecības vietā Dalībvalstī vai Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalstī organizētā regulētajā tirgū.
- 10.9. Izņemot 10.10. punktā minēto gadījumu, Plāna aktīvus nedrīkst izmantot aizņēmumam, un Plāna naudas līdzekļus aizliegts piešķirt aizdevumos, kā arī izsniegt garantijās.
- 10.10. Plāna aktīvus drīkst izmantot aizņēmumam līdz 10 procentiem no Plāna aktīviem īslaicīgas likviditātes nodrošināšanai uz laiku līdz trim mēnešiem. Plāna aktīvus drīkst izmantot darījumos ar atpakaļpirkuma nosacījumiem vienīgi Plāna īslaicīgas likviditātes nodrošināšanai uz laiku līdz trim mēnešiem. Aizņēmumu īslaicīgas likviditātes nodrošināšanai un darījumu ar atpakaļpirkuma nosacījumiem saistību kopsumma nedrīkst pārsniegt 50 procentus no Pensiju plāna aktīviem.
- 10.11. Plāna aktīvus drīkst ieguldīt atvasinātajos finanšu instrumentos, ievērojot šādus nosacījumus:
- 10.11.1. tas ir noteikts Pensiju fonda valdes apstiprinātajā ieguldījumu politikā;
- 10.11.2. Pensiju fonda valde ir izveidojusi atbilstošu pārskatu sagatavošanas, risku pārvaldīšanas un kontroles sistēmu, kas nodrošina nepārtrauktu, precīzu un objektīvu atvasināto finanšu instrumentu novērtēšanu;
- 10.11.3. attiecīgie ieguldījumi tiek veikti, lai nodrošinātos pret noteiktu Plāna aktīvu vērtības svārstību risku, kas var rasties, mainoties attiecīgā aktīva cenai vai valūtas kursam, vai lai nodrošinātu efektīvu portfeļa vadību;
- 10.11.4. darījumus ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem veic Dalībvalstī vai šīs ieguldījumu politikas 10.5.2. punktā minētajā valstī organizētā regulētajā tirgū, vai atvasināto finanšu instrumentu darījumu partneris ir kredītiestāde, kura atbilst šīs ieguldījumu politikas 10.5.8. punkta prasībām;
- 10.11.5. ieguldījumi viena emitenta emitētajos atvasinātajos finanšu instrumentos (ar vienu darījumu partneri slēgto darījumu kopsumma) nedrīkst pārsniegt piecus procentus no Plāna aktīviem.
- 10.12. Noteikto iemaksu Plāna ārvalstu valūtu atklātā pozīcija nedrīkst pārsniegt:
- 10.12.1. atsevišķā ārvalstu valūtā — 10 procentus no Plāna aktīviem;
- 10.12.2. kopumā visās ārvalstu valūtās — 20 procentus no Plāna aktīviem.

11. AR IEGULDĪJUMIEM SAISTĪTO RISKU APRAKSTS

11.1. Ar Plāna aktīvu ieguldīšanu ir saistīti šādi riski:

Riska skaidrojums un ietekme	Rīcība riska faktoru mazināšanai
Cenu svārstību risks Risks, ka vērtspapīru cenu svārstības var negatīvi ietekmēt plāna daļas vērtību dažādu tirgus apstākļu un nosacījumu izmaiņu dēļ.	Risks tiek mazināts, nodrošinot ieguldījumu analīzi un diversifikāciju dažādos ieguldījumu objektos, tādējādi samazinot viena vērtspapīra, nozares, valsts vai reģiona iespējamās cenas krituma negatīvo ietekmi.
Norēķinu risks Risks, ka darījums varētu netikt veikts vērtspapīru vai aktīvu norēķinu sistēmā paredzētajā laikā vai pilnā apjomā tāpēc, ka darījuma partneris nav izpildījis savas saistības paredzētajā laikā vai pilnā apjomā.	Lai mazinātu norēķinu risku, tirdzniecību parasti veic regulētajos tirgos, kas darbojas pēc principa „piegāde pret samaksu”.
Likviditātes risks Risks, ka varētu netikt veikts pirkšanas, pārdošanas vai cita veida darījums ar Plāna aktīviem to paredzētajā patiesajā vērtībā un noteiktajā termiņā.	Lai mazinātu likviditātes risku, Plāna aktīvu ieguldījumi tiek diversificēti. Daļu Plāna līdzekļu var ieguldīt noguldījumos kredītiestādēs, īstermiņa parāda vērtspapīros un vērtspapīros ar augstu likviditāti.
Ārvalstu valūtas risks Risks, ka nelabvēlīgas valūtas maiņas kursa izmaiņas var negatīvi ietekmēt Plāna aktīvu vērtību.	Lai mazinātu ārvalstu valūtas risku, tiek noteikti ierobežojumi ieguldījumiem ārvalstu valūtās, Plāna līdzekļu ieguldījumi tiek diversificēti, ieguldot dažādās valstīs.
Turētājbankas risks Risks daļēji vai pilnīgi zaudēt Turētājbankas turējumā esošos ieguldījumu plāna līdzekļus Turētājbankas maksātnespējas, bankrota, nolaidības vai tīšas darbības dēļ.	Lai mazinātu Turētājbankas risku, rūpīgi izvēlas Turētājbanku, piemēram, par Turētājbanku izvēlas uzraudzītu un finansiāli stabilu kredītiestādi.
Emitenta risks Risks, ka atsevišķa vērtspapīra cena varētu nelabvēlīgi mainīties, rodoties no emitenta atkarīgiem nevēlamiem apstākļiem (piemēram, emitenta vadības kļūdu dēļ).	Lai mazinātu emitenta risku, Plāna aktīvu ieguldījumi tiek diversificēti un emitentu darbības tiek rūpīgi analizētas.
Inflācijas risks Risks, ka inflācijas dēļ varētu samazināties Plāna aktīvu reālā vērtība.	Lai kontrolētu inflācijas risku, Plāna aktīvu ieguldījumi var tikt veikti arī pret inflāciju aizsargātos instrumentos.
Politiskais risks Risks, ka valstīs, kurās ir ieguldīti Plāna aktīvi, varētu notikt nevēlami notikumi (piemēram, tiesiskās vides pārmaiņas), kas varētu būtiski ietekmēt Plāna aktīvu vērtību.	Lai mazinātu politisko risku, Plāna aktīvu ieguldījumi tiek veikti dažādās valstīs un tiek analizēti notikumi valstīs, kurās ir vai tiks ieguldīti Plāna aktīvi.
Darījuma partnera risks Risks dalībniekam ciest zaudējumus gadījumā, ja darījumu partneris pārtrauks pildīt savas saistības pirms norēķina naudas plūsmas pēdējā maksājuma.	Darījuma partnera risks tiek mazināts, pirms darījumu slēgšanas Līdzekļu pārvaldītājam veicot darījumu partneru kredītriska novērtēšanu.

Operacionālais risks

Risks dalībniekam ciest zaudējumus prasībām neatbilstošu vai nepilnīgu iekšējo procesu norises, cilvēku un sistēmu darbības vai ārējo apstākļu ietekmes dēļ, kas ietver arī juridisko un ar dokumentāciju saistīto risku, kā arī zaudējumu risku, kas izriet no dalībnieka vārdā veiktajām tirdzniecības, norēķinu un vērtēšanas procedūrām.

Operacionālais risks tiek mazināts, ieviešot un uzturot stingru iekšējās kontroles sistēmu.

Ilgtspējas (ESG) risks

Ilgtspējas risks ir notikumi vai apstākļi, kuri rodas vides, sociālās vai pārvaldības jomā un kuru rašanās var izraisīt faktisku vai potenciāli negatīvu ietekmi uz ieguldījumu vērtību. Ilgtspējas risks var izpausties caur citiem jau esošiem ieguldījumu riskiem (tai skaitā, bet ne tikai caur tirgus risku, likviditātes risku, koncentrācijas risku, kredītrisku, aktīvu-pasīvu neatbilstības risku, u.c.). Ilgtspējas riska faktori var būtiski ietekmēt ieguldījumu svārstīgumu, likviditāti, kā arī izraisīt plāna daļas vērtības kritumu.

Lai mazinātu ilgtspējas risku, plāna aktīvi tiek ieguldīti tādos ieguldījumu fondos, kuru replicētie finanšu tirgus indeksi ņem vērā vides, sociālos un pārvaldības (ESG) kritērijus.

11.1.1. **Citi riski** – nepārvarama vara (dabas katastrofas un stihijas, karastāvoklis, streiki, saziņas līdzekļu un informācijas sistēmu darbības pārtraukums), naudas plūsmas risks, juridiskais, informācijas, valsts pārvaldes risks vai tamlīdzīgi riski.

11.2. Ieguldot Plāna aktīvus, Līdzekļu pārvaldītājs rīkojas Dalībnieku interesēs un cenšas efektīvi pārvaldīt šajā sadaļā minētos riskus, taču tas negarantē šādu risku neiestāšanos.

12. IENĀKUMU SADALES KĀRTĪBA

12.1. Ienākumi no Plāna aktīvu pārvaldīšanas tiek aprēķināti katru darba dienu un attiecināti uz Dalībniekiem proporcionāli katra Dalībnieka Papildpensijas kapitāla vērtībai. Gadījumos, kad Pensiju fonds ir saņēmis iesniegumu par Papildpensijas kapitāla izmaksāšanu vai pārvešanu uz citu pensiju plānu vai pensiju fondu, aprēķins tiek veikts tajā darba dienā, kurai sekojošā darba dienā pārskaitījums ir veikams.

12.2. Pensiju fonda ienākumu pārsniegums pār izdevumiem netiek izmaksāts Pensiju fonda akcionāriem dividendēs. Šādu ienākumu pārsniegumu pār izdevumiem pēc iepriekšējo gadu zaudējumu segšanas pilnībā ieskaita Plāna dalībnieku individuālajos kontos. Šis pārsniegums trīsdesmit dienu laikā pēc gada pārskata apstiprināšanas tiek ieskaitīts Pensiju fonda administrēšanā esošo pensiju plānu norēķinu kontos proporcionāli šo pensiju plānu aktīviem Pensiju fonda gada pārskata apstiprināšanas dienā. Tādējādi pieaugot Plāna aktīvu un daļas vērtībai, tiek nodrošināts, ka šis pārsniegums tiek attiecināts uz katru Dalībnieku proporcionāli katra Dalībnieka Papildpensijas kapitāla vērtībai.

13. IZDEVUMU SEGŠANAS KĀRTĪBA

13.1. Plāna izdevumus veido atskaitījumi Latvijas Bankai, atlīdzība Līdzekļu turētājam, Līdzekļu pārvaldītājam, kā arī atskaitījumi Pensiju fonda darbības uzturēšanai.

13.2. Plāna izdevumu apkopojums (maksimāli pieļaujamās atlīdzības):

Atskaitījumu veids	Apmērs
Pensiju fondam AS Luminor Latvijas atklātais pensiju fonds	0,45 %
Līdzekļu pārvaldītājam Luminor Asset Management IPAS	0.25 %
Līdzekļu turētājam Luminor Bank AS Latvijas filiāle	0,07 %

- 13.3. Atskaitījumi Latvijas Bankas darbības finansēšanai tiek aprēķināti Likumā noteiktajos apmēros no katras lemšanas un maksāti no Pensiju fonda līdzekļiem.
- 13.4. Atskaitījumu apmēru Pensiju fondam aprēķina katru dienu (to aprēķina šādi: Plāna neto aktīvu vērtību iepriekšējās darba dienas beigās reizina ar atskaitījumu likmi par Plāna darbības uzturēšanu un kalendāro dienu skaitu no priekšpēdējā aprēķina brīža līdz pēdējam aprēķina brīdim un daļa ar faktisko dienu skaitu šajā kalendārajā gadā) un uzkrāj mēneša laikā. Maksa tiek izmaksāta no Plāna līdzekļiem reizi mēnesī ne vēlāk kā piecu darba dienu laikā pēc kārtējā kalendārā mēneša beigām. Atskaitījuma likme Pensiju fondam ir 0,45%. Pensiju fonds aprēķina, bet Līdzekļu turētājs pārbauda, akceptē un pārskaita atlīdzību Pensiju fondam.
- 13.5. Atskaitījumu apmēru Līdzekļu pārvaldītājam aprēķina katru dienu (to aprēķina šādi: Plāna neto aktīvu vērtību iepriekšējās darba dienas beigās reizina ar atskaitījumu likmi par Plāna pārvaldi un kalendāro dienu skaitu no priekšpēdējā aprēķina brīža līdz pēdējam aprēķina brīdim un daļa ar faktisko dienu skaitu šajā kalendārajā gadā) un uzkrāj mēneša laikā. Atskaitījuma likme Līdzekļu pārvaldītājam ir 0,25%. Atlīdzība Līdzekļu pārvaldītājam tiek maksāta no Plāna līdzekļiem reizi mēnesī ne vēlāk kā piecu darba dienu laikā pēc kārtējā kalendārā mēneša beigām. Pensiju fonds aprēķina un samaksā atlīdzību Līdzekļu pārvaldītājam pēc tam, kad Līdzekļu turētājs Līdzekļu pārvaldītāja atlīdzību ir pārbaudījis un akceptējis.
- 13.6. Līdzekļu turētāja atskaitījumu apmēru aprēķina katru dienu (to aprēķina šādi: Plāna neto aktīvu vērtību iepriekšējās darba dienas beigās reizina ar atskaitījumu likmi par Plāna līdzekļu turēšanu un kalendāro dienu skaitu no priekšpēdējā aprēķina brīža līdz pēdējam aprēķina brīdim un daļa ar faktisko dienu skaitu šajā kalendārajā) un uzkrāj mēneša laikā. Līdzekļu turētāja maksimālā atskaitījumu likme ir 0.07%. Atlīdzība Līdzekļu turētājam tiek maksāta no Plāna līdzekļiem reizi mēnesī ne vēlāk kā piecu darba dienu laikā pēc kārtējā kalendārā mēneša beigām.
- 13.7. Pensiju fonda darbības uzturēšanas kopējais izdevumu apjoms tiek noteikts atbilstoši Pensiju fonda akcionāru sapulces apstiprinātajam gada budžetam. Ja Pensiju fonda ieņēmumi no Plāna ir mazāki par tā izdevumiem, starpība starp izdevumiem un ieņēmumiem tiek segta no Pensiju fonda pamatkapitāla.

14. ĪPAŠIE NOTEIKUMI, KAS ATTIECINĀMI UZ DALĪBNIEKIEM, KAS IR BIJUŠIE EIROPAS KOPIENU IERĒDŅI

- 14.1. Šīs sadaļas noteikumi attiecināmi uz Eiropas Kopienu ierēdņiem, kas ir nolēmuši pārvest pensijas saņemšanas tiesības uz Pensiju fondu pārskaitot, savu uzkrāto papildpensijas kapitālu uz Plānu.
- 14.2. Eiropas Kopienu ierēdnis šī Plāna izpratnē ir jebkura persona, kas saskaņā ar Eiropas Kopienu 1968.gada 29.februāra regulu nr.259/68 (un visiem turpmākajiem šīs regulas grozījumiem, turpmāk tekstā - Regula) iecelta amatā kādā no Eiropas Kopienu iestādēm (vai citām organizācijām, uz kurām attiecināta minētā regula) ar attiecīgās iestādes lēmējinstītūcijas lēmumu.
- 14.3. Pamatojoties uz Regulas VIII pielikuma 12.panta 1.punkta b) apakšpunktu, saskaņā ar kuru Eiropas Kopienu ierēdnis, kuram vēl nav 63 gadu un kura dienesta attiecības izbeidzas citu iemeslu dēļ, izņemot nāvi vai invaliditāti, un kuram nav tiesību saņemt tūlītēju vai atliktu izdienas pensiju, atstājot dienestu, ir tiesīgs pārvest attiecīgās pensijas saņemšanas tiesības uz pensiju fondu pēc viņa izvēles, tikai ar tādu nosacījumu, ka šīs

pensiju fonds garantē izpildīt Civildienesta noteikumu VIII pielikuma 12.panta 1.punkta b) apakšpunktā minētos četrus nosacījumus (no i) līdz iv)).

- 14.4. Dalībnieks, kurš ir bijušais Eiropas Kopienu ierēdnis var pārskaitīt savu papildpensijas kapitālu uz cita privāta pensiju fonda pensiju plānu tikai ar tādu nosacījumu, ka šis pensiju fonds apliecina, ka nodrošinās Civildienesta noteikumu VIII pielikuma 12.panta 1.punkta b) apakšpunktā minēto četru nosacījumu no i) līdz iv) izpildi.
- 14.5. Pensijas vecums Plāna izpratnē Dalībniekam, kurš ir bijušais Eiropas Kopienu ierēdnis, ir 60 gadi.
- 14.6. Dalībniekam, kurš ir bijušais Eiropas Kopienu ierēdnis ir tiesības saņemt papildpensijas kapitālu pa daļām, saņemot daļu no papildpensijas kapitāla vienu reizi mēnesī; šādā gadījumā Dalībnieks un Pensiju fonds var vienoties par izmaksas kārtību, pamatojoties uz Pensiju fonda apstiprināto kārtību papildpensijas kapitāla izmaksāšanai pa daļām.
- 14.7. Ja šīs sadaļas noteikumi ir pretrunā ar citiem Plāna noteikumiem, tad attiecībā uz Dalībniekiem, kuri ir bijušie Eiropas Kopienu ierēdņi, piemērojami šīs sadaļas noteikumi.
- 14.8. Uz papildpensijas kapitāla daļu, kas uzkrāta pēc tam, kad Eiropas kopienu ierēdnis pārtraucis dienesta attiecības, šīs sadaļas noteikumi netiek attiecināti.